

[...]

4.

Úgy érzem, ez egyik fő problémája ma a mi fiatal szocialista költészetünknek. A kormányprogram után megindult kiszélesedés (költőkben, tematikában), nagyobb gazdagságot mutat s különösen ígér, de kevesebb magasságot, kevesebb szárnyasságot és kevesebb sodrást. Sok a méricskélés és leragadás egyhelyben, a távlat pillanatnyi elvesztése. A bátorság és a merészség kissé egyoldalú értelmezést kapott: tartalma gyakran leszűkül, a hibák, bajok megmondásának bátorságára. Ma már persze a kormányprogram kibontakozásának idején ez önmagában elég kétes értékű bátorság. Megelőzően költészetünk sokszor csak felületen maradvá, csupán perspektívát tudott adni s a máról szólván is csak a holnapról tudott beszélni. (Most ne elemezzük ennek okát, eredményeit és hibáit.) Ma ez a perspektíva úgyszólván eltűnt, pedig életünkben megvan s nélküle se élni, se dolgozni nem lehet. Ez is az eszmeiség kérdése, a nagyobb eszmeiség kérdése a költészetben.

Nem hiszem azonban, hogy helyes volna erre vonatkozólag is elhamarkodottan ítélni, kijelenteni és csak megállapítani. De szólni róla, mintegy beszélgetésképpen, úgy gondolom, helyes. Költészetünk kiszélesedett, az ember egészét átfogó, megindult hőmpölygése nem jelentheti azt, hogy Jankovich szavaival szólván, a tegnapi szárnyasságot elsekélyesítsük. Kisebb-nagyobb, eddig észre nem vett jelenségek, problémák, hangulatok, régi bajok, új bajok, stb. nem jelenthetik, hogy most már csak ezek vannak, nem jelenthet egy bizonyos értelemben leragadt és gyakran perspektívátlan kisszerűséget, mellyel ma gyakran találkozunk. Tartózkodás és óvatosság a szocializmus, a győzelem nagy perspektívájától, lemondást jelent eddigi eredményeinkről eszmei téren, leszűkülést jelent fejlődésünkben s aláássa a kormányprogram óta egyre erőteljesebben kibontakozó újnak a hitelét. Nem kell mondani, hogy irodalmunk egészen kiszélesedő s erősödő nemzeti egységén belül ezen a téren ösztönző és előrevívó szerepe van fiatal kommunista költészetünknek. Kónya egyik szép versében azt mondja, hogy nem hagyjuk el a zászlót. Természetesen nem hagyjuk el a zászlót, életünk célját és értelmét jelenti, de többet kell tennünk: magasra kell tartanunk ezt a zászlót. S magasabbra mint eddig!

Azt hiszem, nem kell különösebben magyarázkodnom, hogy nem valami újfajta »hurrá-optimizmusról«, nem valami újfajta kormányprogram-lelkendezésről beszéllek. Hanem arról, hogy a párt júniusi határozatának megvalósítása szinte felmérhetően sok újat és erősödést jelent, szint, nagyobb fejlődési lehetőséget, emberi és költői egyéniségek, eddig nem tapasztalt kibontakozását jelelheti és jelenti, s nem lehet eltérni és megengedni semmiféle régebben is rossz gyakorlatot és módszert, mely ezt a kibontakozást akár csak jóhízeműen is akadályozná — de nagyon tisztán és világosan kell látnunk, hogy mindez nem önmagáért van, az új nemcsak az újért, irodalmunk nemzeti egységének kiszélesítése és megerősítése nemcsak a kiszélesítésért van, hanem a szocializmus további építéséért. Ezen a téren nem ritkán találkozunk bizonyos egyhelyben topogással és leszűkítéssel. Néhány példát érdemes megmutatni, nem különös keresgélés után, csak éppen abból, ami hamarjában kezemügyébe kerül,

Eörsi elvtárs: Bizalomért c. verséből idézem az alábbi négy sort:

»Annyi lélekből csapna föl igaz szó,
de fojtódik, mint hamuban a parázs,
vagy romlik, mint láng, melyre kályhaajtó
vakon csapódik, gáz lesz, robbanás!«

Nagy László: Anyakép című, különben nagyon szép verséből:

»S biztatást zümmögnöm dalban
Nehéz már, amikor rajtam
ortánc a szegyen.«